

A korábbi alkotóperiódusokban, az elmúlt években, illetve a közelmúlt két évtizedében rendezett Lévai Ádám-kiállítások fénytörésében azt a következtetést vonhatjuk meg, hogy e művész munkásságában vannak változások

90 Wehner Tibor

AZ ALKIMISTÁK TITOKZATOS VILÁGA

Lévai Ádám grafikusművész
kiállítása

és vannak állandóságok. A változások inkább a formai vetületek, míg az állandóságok a tartalmi vonzatok jellemzői, s ezt az alkotó eme legújabb, a tatai Magyary Zoltán Művelődési Házban 2013 májusában rendezett tálata is igazolta.

A formát, a technikát, a felhasznált matériákat vizsgálva könnyen megállapítható, hogy miként korábban meghatározó jelentőségű volt, most is jelen van a tollal és tussal a fehér papírra rögzített vonalrajz, amely a legközvetlenebbül őrzi és tolmácsolja a művész egyéniségét, kézjegyét. E bravúros, szabadon futó, szélszélesen el-elkalandozó, de a formához végül csak-csak visszatérő, mégis megjelenítő és kifejező természetű rajz-kompozíciók mellett korábban is fel-felbukkant, és most is fontos műcsoport a vegyes technikát alkalmazó, a (visszafogott) színeknek és a foltoknak is tág kifejezési terepet teremtő alkotások sorozata, amelyeken a grafikai és a festészeti kifejezőelemek összekeverednek egymással, illetve hatásaikat felerősítve oly szépen kiegészítik egymást. És ezen alap-műveknek nevezhető munkák mellett, új formai jelenségként megjelentek a Lévai-művekben a kollázs-elemek, a különböző tárgyak, az applikációk, amelyek révén megbomlik, kitágul a képfelület, és a kép képtárggyá, dobozzá, objektté alakul. Ennek egyik fontos formája a réges-régi könyveket, illetve könyvfragmentumokat felhasználó alkotás, amely már rekvizitum-jellege miatt is a múltba, a régmúltba kalauzol bennünket: oda, ahol a Lévai Ádám által megidézett képtörténések korábban is zajlottak és napjainkban is zajlanak.

Az Emlékek egy alkimista hagyatékából cím alatt felvonultatott együttes három műcsoportra bomlik, illetve három műcsoportból építkezik. Az első a látszólag szabályszerű műforma-, illetve műfaji keretbe illeszkedő portrék sorozata: valós, jól ismerhető és képzelt, fiktív személyiségek arcképei sorakoznak egymás mellett. Egykori és lehetséges, vélhető alkimisták. A második műcsoport a könyvekből, a művészkönyvekből fűződik fel, ahol különös jelentősége van a valós matériának, és a régi könyvlelkeket újrahasznosító, továbbgondoló, újraalkotó, újraalakító gesztusnak. És a harmadik műegyüttes a receptrajzoké, ahol a vonalrajzok révén képi történetek peregnek a

szemlélő előtt, aki e munkák által kitűnő életvezetési, és lelkgyakorlati tanácsokat kaphat.

Mindhárom tematikai és technikai kör közös jellemzője a reális és a szürreális szemlélet egyidejű érvényesülése, egymásba mosódó jellege, a művek látomásos volta. Bravúros az egyensúlyozás a valószerű és a valóságon túli határvonalán. És minden nagyon személyes, valamósszerű, amelyet az anyagok megmunkáltsága és az eszközök remekbe szabott alkalmazása hitelesít. Nincsenek áttételek, nincsenek új médiák, nincs fotó, nincs videó, nem működik a számítógép, de még a grafikai sokszorosító eljárások is mellőzöttek: nincs print és nincs klasszikus értelemben vett nyomat sem. Minden egyedi, egyszeri és megismételhetetlen. És a művek transzcendens világokba kalauzolnak, misztikus megérzésekkel átítatottak, titkokkal és rejtélyekkel telítettek. A mértekre nincs magyarázat, de gyakran maguk a mérték sem mérülhetnek fel: csak a totális megmagyarázhatatlanság, a megokolhatatlanság, a titok, a rejtély van jelen. Mint jeleztük, e vonzódások nem újkeletűek Lévai Ádám gazdag emóciókkal áthatott művészetében: a transzcendens-misztikus világ, a paradoxonokkal való szembesülés és szembesítés végigvonul a Lévai-munkásság két évtizedén: hivatkozhatunk *Az éjszaka*, a *Humunculusok*, a *Barlang*, az *Átváltozások*, a *Vanitatum Vanitas* címmel korábban bemutatott kollektívokra. Csupa-csupa kétely, csupa-csupa talány, csupa-csupa titok, csupa-csupa rejtély a művek sora. Innen egyenes út vezetett az alkímistákhoz, akiknek a történelmi ködökbe vesző alakjai közül most az egyik hagyatékát vette művészi analízis alá Lévai Ádám.

Mint egy minden tekintetben rossz diák, beírom az internetes keresőprogramba az alkímia és az alkímista szavakat, és már áradnak is (az ellenőrizetlen és nehezen ellenőrizhető) információk. Az alkímia egy ősi beavatási rendszer, mai szóval iskola, amelynek azonban lényegét tekintve nincs köze a tudományos megalapozottságú kémiához. A felvilágosodás eszméinek térnyerése után az alkímia bizonyos gyakorlati és hibás aspektusai racionalizálódnak, asszimilálódnak egy proto-kémiának nevezhető, kezdeti tudományban. Ennek köszönhető, hogy a tudománytörténetben sokszor csupán babonáktól tarka áltudományként jelenik meg. Erősen egyszerűsítő nézőpont szerint az alkímia közönséges fémek arannyá és ezüstté változtatásának és más kapcsolódó mágikus praktikáknak az áltudománya. Az új kor, a 20. század az alkímiát már eltávolította ettől az aranycsinálás-problematikától, és a súlypontokat áthelyezte pszichológiába és a pszichoanalízisbe, és komoly frontokat nyitott a marxizmus eszmeáramlata felé is. Az aranycsinálás-tanok, az elixír-kutatások, vagyis az örök életre vágyás és törés aspirációi és a mesterséges úton történő élet-teremtés törekvései közepette felismerhetjük azt is, hogy a

mindezekért bevetett, rendre kudarcot valló fizikai-kémiai eljárások tulajdonképpen allegóriák, s így megvonható egy gyors végkövetkeztetés: az alkímia tulajdonképpen maga is művészet.

92 Az alkimisták nyomában tehát az álságok, a praktikák világában járunk, amely teremtett-képzelt világ azonban tulajdonképpen semmiben sem különbözik, lényegét tekintve teljesen azonos a valóságos, a mi mindennapi világunkkal – ezt az üzenetet összegzik Lévai Ádám rajzai és kollázsai. Így, ezáltal nyerik el érvényességüket, ezáltal ragyognak fel különös szépségei és szépséges csúfságai ezen alkotásoknak, így, ezáltal szóvalnak meg a rajz- és kollázs-példabeszédek jóról és rosszról, gyarlóságokról és tisztességről. És ha már példabeszédek, akkor Paulo Coelho 1988-ban írt *Az alkimista* című művének egyik részlete, rögtönzött kiállítási beszámoló-befejezés gyanánt: „A pásztor megirigyelte a szél szabadságát, és rádöbrent, hogy a szabadságot ő is megszerezheti magának. Ennek nincs semmi akadály, csak ő maga.”